

Механізми регулювання економіки

JEL Classification: G18; A11; B15; L22

УДК 338.242.4

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ НА БАГАТОСТОРОННІХ РИНКАХ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Гончарук І. В.

***Анотація.** Протягом останнього десятиліття ринкова капіталізація таких бізнес-платформ: Airbnb, Uber, Upwork, Facebook та інших стрімко зростає. Тенденція посилення ринкової влади платформ ставить перед економістами-теоретиками та практиками завдання щодо всебічного аналізу конкурентних відносин між бізнес-платформами та визначення необхідності їх регулювання з боку держави як на національному, так і на міжнародному рівнях. Актуальність питання регулювання багатосторонніх ринків постійно посилюється, що пов'язано зі зростанням протягом останніх років кількості антимонопольних розслідувань щодо зловживання бізнес-платформами домінуючим становищем на ринку та завдання шкоди економіці, екології, культурі або суспільству загалом. Обґрунтовано необхідність парадигмальних змін у конкурентній політиці на багатосторонніх ринках і внесення змін до чинного антимонопольного законодавства з метою запобігання зловживанню бізнес-платформами домінуючим становищем на ринку. Проаналізовано сучасні публікації з цієї проблематики та виокремлено головні способи зловживання бізнес-платформами домінуючим становищем на ринку в умовах глобалізації. Досліджено інституційне забезпечення державного регулювання бізнес-платформ на європейському рівні. Проаналізовано головні нормативно-правові акти, які забезпечують обмеження зловживання платформами домінуючим становищем на ринку. Також визначено основні відмінності у підходах ex-ante та post-ante щодо державного регулювання конкуренції на дво- та багатосторонніх ринках.*

***Ключові слова:** бізнес-платформа, багатосторонній ринок, державне регулювання конкуренції, монопольна влада, домінуюче становище на ринку.*

ІНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ КОНКУРЕНЦИИ НА МНОГОСТОРОННИХ РЫНКАХ: ЕВРОПЕЙСКИЙ ОПЫТ

Гончарук И. В.

***Аннотация.** В течение последнего десятилетия рыночная капитализация таких бизнес-платформ: Airbnb, Uber, Upwork, Facebook и других стремительно растет. Тенденция усиления рыночной власти платформ ставит перед экономистами-теоретиками и практиками задачи по всестороннему анализу конкурентных отношений между бизнес-платформами и определению необходимости их регулирования со стороны государства как на национальном, так и на международном уровнях. Актуальность вопроса регулирования многосторонних рынков постоянно усиливается, что связано с ростом в последние годы количества антимонопольных расследований касательно злоупотре-*

блення бизнес-платформами доминирующим положением на рынке и ущерба экономике, экологии, культуре или обществу в целом. Обоснована необходимость парадигмальных изменений в конкурентной политике на многосторонних рынках и внесения изменений в действующее антимонопольное законодательство с целью предотвращения злоупотребления бизнес-платформами доминирующим положением на рынке. Проанализированы современные публикации по этой проблематике, и выделены главные способы злоупотребления бизнес-платформами доминирующим положением на рынке в условиях глобализации. Исследовано институциональное обеспечение государственного регулирования бизнес-платформ на европейском уровне. Проанализированы главные нормативно-правовые акты, обеспечивающие ограничение злоупотребления платформами доминирующим положением на рынке. Также определены основные различия в подходах ex-ante и post-ante к государственному регулированию конкуренции на двух- и многосторонних рынках.

Ключевые слова: бизнес-платформа, многосторонний рынок, государственное регулирование конкуренции, монополия, доминирующее положение на рынке.

INSTITUTIONAL SUPPORT OF THE STATE REGULATION OF COMPETITION IN MULTI-SIDED MARKETS: EUROPEAN EXPERIENCE

I. Honcharuk

Abstract. Over the last decade, the market capitalization of such business platforms as Airbnb, Uber, Upwork, Facebook and others has been growing rapidly. Due to the trend of strengthening the market power of platforms, academic economists and practitioners are facing the task of comprehensive analysis of the competitive relationship between business platforms and the determination of the need for their regulation by the state, both at the national and international levels. The topicality of the issue of regulation of multi-sided markets is constantly increasing, which is owing to the trend of the increase in the number of antimonopoly investigations in recent years regarding the abuse of business platforms by the dominant position in the market and the damage to the economy, the environment, culture or society as a whole. The article substantiates the necessity of paradigmatic changes in the competition policy in multi-sided markets and changes in the existing antimonopoly legislation in order to prevent the abuse of business platforms' dominant market position. Modern publications on this problem are analyzed and the main ways of abusing by business platforms the dominate market position under conditions of globalization are highlighted. The institutional support of state regulation of business platforms at the European level is studied. The main regulatory legal acts, which limit the abuse by platforms of the dominant position in the market, are considered. The article also identifies the main differences in ex-ante and post-ante approaches to state regulation of competition in two- and multi-sided markets.

Keywords: business platform, multi-sided market, state regulation of competition, monopolistic power, dominant position in the market.

Аналіз багатосторонніх ринків (БР) являється однією з найважливіших тем у сучасній економічній науці. Обрана проблематика за останнє десятиліття є однією із небагатьох, які докорінно змінили погляд на антимонопольну політику в багатьох розвинених країнах світу.

В науковій літературі існує досить багато підходів щодо визначення БР. Основна ідея полягає в тому, що на ринку фірми-посередники (бізнес-платформи) продають різні товари (послуги) двом або більше групам споживачів, кожна група купує необхідний товар (послугу), при цьому споживання, хоча б однієї групи, здійснює зовнішній ефект на іншу; так що попит на послуги фірми-посередника з боку усіх груп взаємозалежний (зміна ціни використання платформи для будь-якої сторони ринку спричиняє зміну кількості учасників ринкового обміну на обох сторонах ринках, тобто зміну кількості угод на ринку) [27, с. 13–14], [12, с. 26–29].

В умовах розвитку цифрових технологій та БР конкуренція між ринковими суб'єктами також зазнає значних змін. Конкуренція між виробниками, продавцями та рекламодавцями посилюється, ринок перетворюється у висококонкурентне середовище, найбільш дієвими стають нецінові методи конкуренції, зокрема, довіра, конфіденційність, якість товарів і наданих послуг.

Однак, аналізуючи конкурентні відносини з точки зору бізнес-платформ, що являються ключовими суб'єктами на БР, оскільки забезпечують створення мережевих ефектів, то ринок характеризується домінуванням декількох фірм, яким вдалося сконцентрувати економічну владу.

Тенденція посилення ринкової влади платформ ставить перед економістами-теоретиками та практиками завдання щодо всебічного аналізу конкурентних відносин бізнес-платформ на сучасних ринках і визначення необхідності їх регулювання, як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Проблематику БР досить широко висвітлено у зарубіжній науковій літературі, їй присвячено значну кількість наукових публікацій.

Загальний аналіз властивостей та особливостей дво- та багатосторонніх ринків представлений у роботах: Д. Гейла та Л. Шеплі (1962), М. Армстронга (2006), Ж. Рочета та Ж. Тіроля (2003), Р. Розона (2005), Д. Еванса (2009), Е. Рота та Г. Скарфа (1985), Н. Розанової (2015), А. Ігнатюк (2016) та ін.

Аналізу конкуренції бізнес-платформ на БР присвячені роботи таких науковців, як: О. Коваленко (2016), А. Ігнатюк (2017), Н. Джаст (2018), Дж. Паркер (2016), М. Агравал (2016), М. Балдіна, І. Баскакова (2016) та ін.

Необхідність державного регулювання діяльності бізнес-платформ аналізується у працях: Дж. Паркера (2016), А. Шлейфера (2005), Х. Коскі (2005), Т. Кречмера (2005), Д. Еванс (2012), А. Косніта-Ленглейс (2018), П. Аффельбта (2013) та ін.

Однак унаслідок новизни наукового напрямку на цьому етапі науковцями досить поверхнево проаналізовано інституційне забезпечення державного регулювання бізнес-платформ, що зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою роботи є аналіз інституційного забезпечення державного регулювання бізнес-платформ на БР на європейському рівні.

Методологічною основою роботи є загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження. Зокрема, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, логічний та описовий методи були використані при дослідженні та узагальненні наукових поглядів щодо необхідності державного регулювання БР; статистичний, системний, методи порівняння та логічного узагальнення – при вивченні законодавчої бази на європейському рівні щодо регулювання конкуренції на БР.

Становлення бізнес-платформ як суб'єктів дво- та багатосторонніх ринків трансформують ринкові відносини шляхом використання унікальних технологій, що забезпечують: мінімізацію транзакційних витрат, розширення товарних і географічних меж ринків, підвищення ефективності процесу обміну та використання активів, зниження цін на товари та послуги, зростання суспільного добробуту та ін. За допомогою цих переваг бізнес-платформи швидкими темпами здобувають лідерство на ринку, а їх ринкова вартість постійно зростає.

Ще вчора платформи-монополісти розцінювалися як такі, що забезпечують зростання сукупного добробуту усіх учасників, а вже сьогодні ці фірми звинувачуються в тому, що вони є антиконкурентними, такими, що зловживають монопольним становищем і руйнують демократію.

Ситуація на ринку, де одна або декілька фірм (бізнес-платформ) отримали стійку перевагу, в науковій літературі отримала назву «переможець отримує все».

Дж. Паркер (2016) стверджує, що ситуація «переможець отримує все» виникає на ринках, де комбінація особливих сил спонукає користувачів збиратися на одній платформі та не використовувати інші. Науковець зазначає, що до таких сил належать: економія на пропозиції зростання, сильні мережеві ефекти, висока вартість розміщення на різних платформах або перехід на іншу платформу, неможливість нішевої спеціалізації [21, с. 215–243].

На сьогодні науковці та представники органів державної влади все більше схиляються до необхідності інституційних змін з метою регулювання економічних відносин на БР.

Х. Коскі та Т. Кречмер (2005) вперше розробили механізм адаптації чинної законодавчої бази до сучасних умов, що характеризуються стрімким розвитком бізнес-платформ. Ця схема передбачає, що ринки з сильними мережевими ефектами можуть спричинити появу нових провалів ринку, а метою держави є недопущення зловживання домінуючим становищем і створення перешкод впровадженню нових технологій [16].

Д. Еванс (2012) у своїй праці «Управління поганою поведінкою користувачів багатосторонніх платформ» стверджує, перед тим, як вносити зміни у законодавчі акти, необхідно визначити: чи має бізнес-платформа або ринок діючу внутрішню систему регулювання; чи використовується система регулювання для скорочення негативних зовнішніх ефектів, які шкодять платформі, чи для обмеження конкуренції та зловживання домінуючим становищем на ринку; якщо внутрішня система регулювання націлена на зловживання домінуючим становищем, то необхідні відповідні дії з боку владних структур [5, с.1203–1210].

Дж. Паркер, М. ван Альстін та С. Чаударі (2016) у своїх працях стверджують, що державне регулювання БР повинно бути помірним і досить виваженим, оскільки БР часто самостійно ліквідують провали ринку без участі держави. А в тих випадках, коли монополісти на БР зловживають домінуючим становищем, необхідно зважити позитивні та негативні наслідки для суспільства в цілому, оскільки часто в короткостроковій перспективі монополісти можуть обмежувати конкуренцію на ринку, однак в довгостроковому періоді такі дії призведуть до зростання соціального добробуту [21, с. 260–280].

На нашу думку, платформа-монополіст на БР зберігає домінуюче становище шляхом:

- постійного вдосконалення технологій, що забезпечують створення стійких мережевих ефектів;
- вдосконалення способів задоволення потреб найбільш чутливої групи учасників;
- стимулювання зростання попиту відразу усіх груп учасників;
- забезпечення конфіденційності та безпеки даних;
- укладання ексклюзивних контрактів;
- безоплатний вхід на ринок кожної із груп учасників;

- «прив'язування» кінцевих споживачів шляхом укладання контрактів з виробниками товарів-комплементів.
- злиття та поглинання бізнес-платформ, що пропонують товари (послуги)-субститути або вдосконалений варіант технології;
- створення нових товарів і послуг, розробка яких потребує значних інвестицій.

Розглядаючи законодавчу базу стосовно регулювання конкуренції на БР, варто зауважити, що всі закони, нормативно-правові акти та ін. документи стосуються виключно діяльності бізнес-платформ як нового суб'єкта, що має ключове значення та забезпечує ефективне функціонування БР.

В епоху становлення та розвитку бізнес-платформ конкурентне законодавство тісно переплітається з законодавством щодо захисту персональних даних і конфіденційності. Ґрунтуючись на попередній практиці прийняття рішень Європейським Судом стосовно захисту персональних даних і конфіденційності, Європейська комісія зазначає, що потенційні проблеми, пов'язані з порушенням конфіденційності та неправомірним використанням особистих даних користувачів, не повинні бути предметом застосування антимонопольного законодавства.

У випадку порушення політики конфіденційності або неправомірного використання особистих даних домінуюча платформа не буде піддаватися аналізу можливого зловживання домінуючим становищем. Однак науковці зазначають, що забезпечення високого рівня конфіденційності на сьогодні є одним із основних методів нецінкової конкуренції, а акумулювання великої бази персональних даних використовуються платформами для досягнення ринкової влади та можуть слугувати засобом зловживання монопольним становищем на ринку. Саме тому, на нашу думку, при неправомірному використанні персональних даних учасників бізнес-платформ може бути паралельно розпочато розслідування антимонопольними органами щодо зловживання домінуючим становищем на ринку [16].

Швидкий розвиток БР привертає увагу до бізнес-платформ на Європейському рівні. Європейська комісія почала досліджувати питання регулювання бізнес-платформ у зв'язку з швидкими змінами, що відбуваються на багатьох ринках унаслідок розвитку інновацій. Європейська комісія заявляє, що «створення правильних базових умов та правильного середовища є необхідним для збереження, розвитку та появи нових платформ в Європі».

В цей час у рамках ЄС не існує єдиної нормативно-правової бази, що регулює діяльність бізнес-платформ, зокрема, їх вплив на конкурентні відносини на БР. У червні 2000 р. ЄС прийняла Директиву «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку» («Директива про електронну комерцію») [4], що досить жорстко регулює питання конкуренції фірм, що здійснюють купівлю-продаж товарів і послуг через мережу Інтернет. Відповідно до цієї Директиви країнами-членами було розроблено ряд законів і нормативно-правових актів, що стосуються захисту персональних даних, прав інтелектуальної власності, прав споживачів, забезпечення конкуренції на ринках тощо. Уповноважені представники владних структур ЄС погоджуються, що поява бізнес-платформ, незважаючи на численні переваги, ставить безліч питань, включаючи фактичні / потенційні ризики, пов'язані з ціновою дискримінацією на БР, що забезпечує зростання суспільного добробуту, мережевими ефектами, зловживанням домінуючим становищем, порушенням конфіденційності, нелегальним контентом та ін., що підтверджує необхідність внесення змін до чинного законодавства у зв'язку з розвитком дво-та багатосторонніх ринків.

В 2016 р. ряд країн Європи, серед яких: Великобританія, Польща, Чеська республіка, Люксембург, Фінляндія, Швеція, Данія, Естонія, Латвія, Литва, Болгарія, направили Лист-звернення віце-президенту Європейської комісії, в якому йдеться про те, що закони про захист даних, конкурентне право та закони щодо захисту прав споживачів вже застосовуються до платформ і можуть використовуватися для їх регулювання [14]. В цьому документі зазначається: «Платформи слід, в першу чергу, розглядати як можливість, а не як загрозу. Платформи – це позитивний розвиток. Вони творчі, інноваційні та стимулюють зростання та конкурентоспроможність. Причина того, що їм вдалося досягти успіху, полягає в тому, що вони створюють переваги як для фірм, так і для споживачів. Фірми використовують платформи, щоб охопити більше клієнтів і розширити свою діяльність на нові ринки. Вони користуються новими моделями фінансування та зниженням витрат. Споживачі отримують вигоду від зростання значущості інформації та зручності, вибору та якості послуг, а також економії грошей і часу. Тому важливо, щоб платформи продовжували залишатися рушійною силою інновацій та задовольняли вимоги споживачів» [14].

Прийняття нового ex-ante законодавства, орієнтованого на регулювання бізнес-платформ як суб'єкта БР, визначається як небажане, якщо немає чітких і переконливих доказів необхідності, оскільки існує високий ризик того, що нові законодавчі акти будуть уповільнювати розвиток БР. В документі зазначається, що при можливості слід уникати запровадження законодавства, яке могло б стати бар'єром для розвитку бізнес-платформ і створення перешкод доступу учасників і зростання європейських БР. Нормативно-правові акти, що будуть цілеспрямовано регулювати бізнес-платформи, можуть здійснювати негативний вплив на інновації, конкурентоспроможність та економічне зростання усіх галузей економіки.

Також Європейська комісія у своїх дослідженнях обґрунтовує необхідність на деяких БР ослаблення регулювання бізнес-платформ із боку держави, особливо на етапі становлення, оскільки жорсткі обмеження можуть призвести до сповільнення розвитку інновацій на ринках, у зв'язку з чим споживачі будуть позбавлені переваг технологічного прогресу. Бізнес-платформи, що стимулюють розвиток технологій, таких як Інтернет речей, потребують стабільного та чіткого механізму регулювання, яке забезпечить у подальшому створення Єдиного цифрового ринку [18].

Єдиний цифровий ринок – це так званий ринок, що утвориться в майбутньому шляхом об'єднання БР у єдиний механізм, що створить динамічне та конкурентне середовище для бізнес-платформ, регулювання якого в подальшому не знадобиться, оскільки платформи самостійно ліквідуватимуть провали ринку з метою максимізації прибутку та запобігання відтоку учасників.

В 2017 р. Департамент економіки та наукової політики Європейського парламенту опублікував результати дослідження способів регулювання бізнес-платформ у рамках Європейського Союзу під назвою: «Інтернет-платформи: як адаптувати законодавчу базу до цифрової епохи?» [20]. В документі зазначається, що найбільш оптимальним рішенням щодо регулювання бізнес-платформ є ситуативний підхід, відповідно до якого саморегулювання економічних відносин, що виникають між платформою та іншими ринковими суб'єктами, являється основою розвитку БР, а регулювання необхідно здійснювати в разі виникнення негативних наслідків, які неможливо врегулювати за допомогою чинного законодавства, та стосуватиметься конкретних ситуацій на конкретному ринку.

Ще однією проблемою, яку Департамент економіки та наукової політики Європейського парламенту визначає як наслідок розвитку бізнес-платформ, є посилення розмитості у розмежуванні кінцевого споживача та фірми завдяки наданню можливості кінцевому споживачеві здійснювати підприємницьку діяльність частково. Яскравим прикладом є платформи, які були створені для здійснення операцій між приватними особами, але в процесі свого розвитку та посилення значущості на ринку, на платформі здійснюються операції між дрібними та середніми фірмами. Це робить вдосконалення законодавства щодо захисту прав споживачів, як правило, неможливим [18].

У жовтні 2015 р. група дослідників з Університету Оснабрюк (Німеччина) та Ягеллонського університету (Польща) створила робочу групу (науково-дослідницьку групу з питань права цифрових послуг) для розробки проекту Директиви для бізнес-платформ.

Метою проекту є розробка типових правил для бізнес-платформ, які встановлять баланс між суперечливими варіантами політики та демонструють, яким може бути потенційне регулювання на європейському або національному рівні. Документ буде містити критерії для визначення того, чи являється платформа лише «посередником», чи є постачальником товарів або послуг. Також цілком науково-дослідницької групи з питань права цифрових послуг є розробка переліку умов, за яких платформа нестиме відповідальність за невиконання зобов'язань перед своїми учасниками. Особлива увага приділяється забезпеченню прозорості та справедливості щодо підтримки репутації (наприклад, достовірність інформації про рейтинг платформи), що є ключовою особливістю діяльності фірм на БР [20].

Робочий варіант Директиви у вересні 2016 р. був направлений на розгляд Європейському юридичному інституту, а офіційна презентація запланована на 2018 р.

Найбільш важливим законодавчим актом, що був прийнятий Європейською Комісією, є ініціатива «Справедливість у відносинах між платформою та бізнесом», що була ухвалена 25 жовтня 2017 р., в якій визначається виникнення нового виду економічних відносин – платформа для бізнесу («P2B»), а також аналізуються зміни, що виникають внаслідок виникнення бізнес-платформ, які неможливо регулювати за допомогою чинного законодавства, й обґрунтовується необхідність регулювання на рівні ЄС [13].

Одним із найбільш важливих методів нецінової конкуренції на БР є репутація. Науковці й уповноважені представники влади найбільш розвинених країн Європи надають велике значення цьому методу та вбачають необхідність внесення змін до законів і нормативно-правових актів щодо захисту конкуренції, що мають містити вимоги:

- платформа має надавати інформацію про способи збору, обробки інформації для публікації рейтингів та оглядів;
- платформа має розповсюджувати тільки правдиву інформацію про своїх учасників і за необхідності надати підтвердження третій стороні, яка наділена владними повноваженнями;
- якщо проведення рейтингу або огляду було здійснено на комерційній основі, то цю інформацію має бути зазначено;
- розробка платформою правил опублікування відгуків (стосується подолання нового методу недобросовісної конкуренції – «тролінг»).

Незважаючи на те, що уряд Європейського Союзу активно почав досліджувати питання конкуренції на БР та регулювання діяльності бізнес-платформ як ключового суб'єкта, однак ряд країн також почали запроваджувати зміни в антимонопольній політиці на національному рівні.

Німеччина. Німеччина однією із перших відреагувала на зміни, до яких призводить четверта промислова революція, зокрема на динамічний розвиток БР, шляхом внесення змін до законодавства. З 2016 р. та 2017 р. Федеральне міністерство економіки та енергетики Німеччини оприлюднило два документи, що передбачають обґрунтування необхідності регулювання бізнес-платформ, під назвою «Зелена книга для цифрових платформ» та «Біла книга для цифрових платформ» [27], в яких розглядається сутність бізнес-платформ, їх значення для економіки Німеччини, необхідність коригування існуючої регуляторної бази, зокрема законодавства про конкуренцію та захист даних. В документі «Зелена книга для цифрових платформ» розглядаються чотири основні напрями для регулювання: «цільове ціноутворення», «суверенітет даних», «спеціальні вимоги до пошукових систем» і «прозорість». Найбільш жорсткого регулювання повинні зазнавати пошукові бізнес-платформи, що найчастіше зловживають домінуючим становищем на БР Німеччини [20].

У публікації «Біла книга для цифрових платформ» висувається пропозиція створити підхід «зроблено в Європі». Німеччина виступає за встановлення відповідної загальної нормативної бази на рівні ЄС, перегляд існуючих законів про конкуренцію, щоб запобігти новим способам зловживання домінуючим становищем на ринку, відмовляючись від індивідуального регулювання країнами-членами [27].

Німеччина стала найбільш прогресивною в питаннях захисту конкуренції на БР у світі. 9 березня 2017 р. Парламент Німеччини прийняв так звану «Дев'яту поправку до Закону про обмеження конкуренції» (ARC – Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen). Реформа набрала чинності 9 червня 2017 р. Водиться ряд змін у законодавство про конкуренцію, зокрема нові положення про домінування на БР (digital market) та «величини транзакційних тестів» у сфері контролю за злиттями [10].

Для адаптації німецького законодавства про конкуренцію у зв'язку з трансформацією класичних ринків у дво- та багатосторонні було запроваджено новий поріг контролю за злиттями і розроблено нові критерії визначення домінування фірми на ринку.

Нові вимоги зобов'язують фірми, що здійснюють злиття або поглинання, інформувати Федеральне картельне управління (Bundeskartellamt) відповідно до вартості угоди (Wert der Gegenleistung), якщо виконуються всі наступні умови:

- вартість угоди перевищує 400 млн євро;
- сукупний світовий оборот усіх зацікавлених фірм перевищує 500 млн євро;
- принаймні одна із зацікавлених фірм має внутрішній оборот у Німеччині понад 25 млн євро;
- злиття або поглинання має вагомий, стратегічне значення для розвитку бізнесу всередині країни [10; 11; 27].

Метою нових порогових значень є забезпечення контролю за придбанням молодих компаній з інноваційними бізнес-моделями, які, як очікується, матимуть значний потенціал конкурентоспроможності в майбутньому, але на момент здійснення злиття товарообіг є невеликим або взагалі відсутнім. Прикладом є поглинання WhatsApp Facebook у 2004 р., яке не потрапило під контроль антимонопольних органів.

Реформа вперше надає вагомий значення мережевим ефектам, які повинні враховуватися при визначенні домінуючого положення фірми на ринку. Також визнається той факт, що компанія, яка надає свої послуги одній із груп споживачів безкоштовно, може зловживати монополюючим становищем.

Ця поправка також вводить конкретні критерії оцінки ринкової влади фірм на БР, зокрема:

- прямі та непрямі мережеві ефекти;
- паралельне використання декількох послуг і витрат на комутацію для користувачів;
- ефект масштабу в контексті мережевих ефектів;
- доступ до конфіденційних даних;
- інноваційний конкурентний тиск [10].

Незважаючи на те, що закони ЄС мають перевагу, уряд Німеччини прийняв ряд змін до законодавства, зокрема до законів про захист конкуренції, у зв'язку з цифровізацією економіки та швидким розвитком дво- та багатосторонніх ринків. На нашу думку, такий підхід свідчить про тісну співпрацю між науковцями й органами державної влади, основним завданням яких є захист конкуренції в межах держави.

Італія. В Італії урядом була узаконена «Пропозиція № 3564» від 26 січня 2016 р., що зобов'язує бізнес-платформи надавати відповідним урядовим установам «Документ про ділову політику», який має містити в собі: умови контрактів, «чорний список» умов для бізнес-платформ, обґрунтування цінової політики, перелік випадків, коли платформа може обмежувати доступ на ринок, зобов'язання на передачу персональних даних третім особам, визначених державою, та ін. Основними цілями цього документа є забезпечення прозорості, справедливої конкуренції на БР та захист прав споживачів [20].

Франція. У Франції 7 жовтня 2016 р. був прийнятий «Закон про цифрову Республіку», в якому надається розширене тлумачення бізнес-платформи та визначається зобов'язання щодо порядку розміщення інформації про права та обов'язки сторін, систему рейтингу учасників та ін.

Після прийняття цього закону президент Франції Е. Макрон закликав Європейську Комісію подати ініціативу, що забезпечуватиме прозорість діяльності бізнес-платформ. Відповідно до вимоги президента Франції було прийнято три укази, що спрямовані на захист прав споживачів бізнес-платформ:

– Указ № 2017-1434 від 29 вересня 2017 р. – щодо інформаційних зобов'язань операторів онлайн-платформ (для застосування статті L111-7-I Кодексу Франції про споживчі права; набуває чинності з 1 січня 2018 р.);

– Указ № 2017-1436 від 29 вересня 2017 р. – про інформаційні вимоги, що стосуються інтерактивних повідомлень споживачів (для застосування статті L111-7-II Кодексу Франції про споживчі права; набуває чинності з 1 січня 2018 р.);

– Указ 2017-1435 від 29 вересня 2017 р. – про встановлення порогових зв'язків, з яких оператори інтернет-платформ розробляють і поширюють передові технології для посилення лояльності, ясності та прозорості інформації, що надається споживачам (для платформ з більш ніж 5 мільйонами відвідувачів на місяць; набуває чинності з 1 січня 2019 р.).

Відповідно до вищезазначених указів з 1 січня 2018 р. бізнес-платформи зобов'язуються надавати учасникам достовірну, прозору інформацію. У випадку невиконання зобов'язань платформи отримуватимуть адміністративний штраф, розмір якого становитиме до 375 000 євро [13; 18; 19].

Таким чином, можна зробити висновок, що, незважаючи на Директиву ЄС щодо надання переваги саморегулюванню економічних відносин, що виникають за участі бізнес-платформ для забезпечення розвитку інновацій, уряд Франції вбачає необхідність обмежувати діяльність бізнес-платформ для захисту прав споживачів і створення рівних конкурентних умов для БР і традиційних ринків.

Великобританія. Позиція Великобританії щодо необхідності регулювання БР, зокрема бізнес-платформ, на сьогодні співпадає з висновками Європейської Комісії і полягає у створенні гнучких методів регулювання, що забезпечать інноваційний розвиток цифрової економіки.

В офіційних документах Органу з питань конкуренції та маркетингу зазначається, що у зв'язку з різноманітністю бізнес-платформ законодавство «широкого спектра дії» являється неефективним. Визначається необхідність цілеспрямованого регулювання для конкретних негативних наслідків діяльності бізнес-платформ (post-ante), на відміну від передчасного регулювання (ex-ante). Основна увага повинна приділятися підтримці існуючих правил, що регулюють конкуренцію, а також посиленню законодавства у сфері: забезпечення конфіденційності, стандартизації вимог щодо справедливого ціноутворення, захисту даних і захисту прав споживачів, покращення вільної торгівлі на світовому ринку та, за необхідності, дерегулювання, з метою «захоплення» інновації та забезпечення проникнення на ринок дрібних фірм, що володіють новою технологією, яка в майбутньому може стати передовою [13; 19].

Висновки. Отже, проаналізувавши наукову літературу, що присвячена питанням державного регулювання на БР, можна зробити висновок, що всі науковці погоджуються з тим, що на сучасному етапі виникла необхідність оновлення законодавчої бази щодо недопущення зловживання монополієм становищем, з урахуванням особливостей БР. Однак між дослідниками БР точиться дискусія щодо того, якою мірою держава має регулювати ці ринки та чи необхідно обмежувати монополізм бізнес-платформ на державному рівні.

На нашу думку, монополія на БР завдяки мережевим ефектам і взаємозалежності попиту між учасниками забезпечує зростання соціального добробуту, максимізацію прибутку та інноваційний розвиток галузі. Однак бізнес-платформи мають схильність до зловживання домінуючим становищем. У рамках чинного законодавства антимонопольні органи стикаються з проблемою аналізу цих ринків та оцінкою негативних наслідків від зловживання монополієм становищем. В умовах постійного розвитку БР більшість європейських держав і міжнародних організацій активно почали впроваджувати нормативно-правові акти щодо регламентування діяльності бізнес-платформ, як на законодавчому (в межах окремої держави), так і на міжнародному рівнях.

Проаналізувавши європейський досвід державного регулювання конкуренції на дво- та багатосторонніх ринках, варто зауважити, що ряд країн уже внесли зміни до чинної законодавчої бази у зв'язку зі зловживанням бізнес-платформами домінуючим становищем на ринку. Однак як серед науковців, так і серед практиків немає єдиного погляду на те, який підхід необхідно використовувати для забезпечення розвитку конкуренції на БР – ex-ante або post-ante. На сьогодні більшість розвинених країн (Франція, Німеччина, Італія) використовують підхід post-ante, тобто порушення конкурентного законодавства на БР регулюють за допомогою прецедентів, кількість яких збільшується у міру посилення ринкової влади платформ. Однак Європейська комісія, Федеральна антимонопольна служба Росії, Американський антимонопольний інститут та інші урядові установи вбачають необхідність проведення аналізу конкурентних відносин на сучасних дво- та БР з метою обґрунтування необхідності внесення змін до чинного конкурентного законодавства (підхід ex-ante) для мінімізації негативних наслідків від зловживання бізнес-платформами домінуючим становищем на ринку.

На нашу думку, найбільш оптимальним рішенням щодо державного регулювання конкуренції на дво- та БР є поєднання post-ante та ex-ante підходів. Зокрема, це стосується країн, що розвиваються, оскільки в їх законодавстві не передбачене теоретичне обґрунтування категорій, що є основою для аналізу сучасних ринків.

Підхід ex-ante необхідно використовувати для створення категоріальної законодавчої бази, тобто введення нових термінів і категорій, наприклад: платформа, мережеві ефекти, електронний алгоритм ціноутворення. Також законодавство ex-ante необхідно розробляти для регулювання злиття і поглинання, оскільки

навіть самі дрібні стартапи на БР можуть у перспективі можуть забезпечити конкуренцію та зменшити вплив монополіста на цьому ринку.

Підхід *post-ante*, яке ґрунтується на прецедентному праві, необхідно застосовувати для обмеження монопольної влади та наслідків від її зловживання окремих платформ (Amazon, Facebook, Airbnb тощо), визначення товарних і географічних меж ринку. *Post-ante* законодавство дозволяє врахувати унікальні технологічні особливості платформ, ситуацію на ринку. Так, наприклад, рішення суду щодо порушення законодавства про конкуренцію у Франції може слугувати основою для вирішення судових спорів в інших країнах Європи.

Ще вчора платформи-монополісти розцінювалися, як такі, що забезпечують зростання суспільного добробуту, а вже сьогодні ці фірми звинувачують в тому, що вони є антиконкурентними, такими, що зловживають монопольним становищем і руйнують демократію. Антимонопольні органи застосовують штрафні санкції, органи державної влади активно почали впроваджувати зміни в антимонопольне законодавство для обмеження монополізації платформ у всіх розвинених країнах Європи.

В статті відсутній аналіз державного регулювання багатосторонніх ринків в Україні та не вказані методи вдосконалення чинного антимонопольного законодавства відповідно до державної стратегії розвитку цифрової економіки в Україні. Ця проблематика є основою для подальших досліджень.

Література: 1. Affeldt P., Filistrucchi L., Klein T. Upward pricing pressure in two-sided markets. *The Economic Journal*. 2013. № 23. P. 505–523. 2. Chisholm A. Platform regulation – antitrust law versus sector-specific legislation: evolving our tools and practices to meet the challenges of the digital economy. URL: www.gov.uk/government/speeches/alex-chisholmspeaks-about-online-platform-regulation. 3. Cosnita-Langlais A., Johansen B., Sorgard L. Upward Price Pressure in Two-Sided Markets: Incorporating Feedback Effects. *Economix Working Papers*. 2018. URL: https://economix.fr/pdf/dt/2018/WP_EcoX_2018-3.pdf. 4. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32000L0031>. 5. Evans D. Governing Bad Behavior by Users of Multi-Sided Platforms. *Berkeley Technology Law Journal*. 2012. No. 27. P. 1201–1250. 6. Evans D. The Web Economy, Two-Sided Markets and Competition Policy. *Concurrences*. 2010. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1584363>. 7. Evans P., Gawer A. The Rise of the Platform Enterprise: A Global Survey. *The Emerging Platform Economy Series*. 2016. URL: http://www.thecge.net/wpcontent/uploads/2016/01/PDF-WEB-Platform-Survey_01_12.pdf. 8. Filistrucchi L., Geradin D., van Damme E., Affeldt P. Market Definition in Two-Sided Markets: Theory and Practice. *Journal of Competition Law and Economics*. 2014. No. 10. P. 293–339. 9. Gale D., Shapley L. College Admissions and the Stability of Marriage. *The American Mathematical Monthly*. 1962. No. 69. P. 9–15. 10. Germany: Ninth Amendment of the Act against Restraints of Competition enters into force. URL: http://knowledge.freshfields.com/en/Global/r/3511/germany__ninth_amendment_of_the_act_against_restraints_of. 11. Herrlinger J. J. Cornelius New Competition Law in Germany. *White and Case*. 2017. URL: <https://www.whitecase.com/publications/alert/new-competition-law-germany>. 12. Honcharuk I. The evolution of the theoretical and methodological approaches to the study of competition in multi-sided markets. *East European Science Journal*. 2018. No. 32. P. 26–30. 13. Fairness in platform-to-business relations. 2017. URL: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiatives/ares-2017-5222469_en. 14. Joint Letter from the governments of eleven member states to Vice-president Andrus Ansip. 2016. URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/513402/platforms-letter.pdf. 15. Just N. Governing online platforms: Competition policy in times of platformization. *Telecommunications Policy*. 2018. No. 42. P. 172–183. 16. Koski H., Kretschmer T. Entry, Standards and Competition: Firm Strategies and the Diffusion of Mobile Telephony. *Review of Industrial Organization*. 2005. No. 1 (26). P. 89–113. 17. Li Z., Agarwal A. Platform Integration and Demand Spillovers in Complementary Markets: Evidence from Facebook's Integration of Instagram. *Management Science*. 2017. No. 10 (63). P. 3438–3458. 18. Mergers: Commission approves acquisition of LinkedIn by Microsoft, subject to conditions // European Commission. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4284_en.htm. 19. Nosedá V. The EU and its bid to regulate digital platforms. URL: http://www.nctm.it/wpcontent/uploads/2017/08/20170831_Nosedá_Articolo_Communications-Law-August-2017.pdf. 20. Online Platforms: How to Adapt Regulatory Framework to the Digital Age? // Briefing for the IMCO Committee of the European Parliament. 2017. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/607323/IPOL_BRI\(2017\)607323_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/607323/IPOL_BRI(2017)607323_EN.pdf). 21. Parker G., Alstyne M., Choudaroy P. Platform revolution: How networked markets are transforming the economy-and how to make them work for you. New York : W. W. Norton, 2016. 304 p. 22. Rochet J., Tirole J. Platform competition in two-sided markets. *Journal of the European Economic Association*. 2003. No. 1 (4). P. 990–1029. 23. Roson R. Two-sided markets: A tentative survey. *Review of Network Economics*. 2005. No. 4 (2). P. 142–160. 24. Roth A. Common and Conflicting Interests in Two-Sided Matching Markets. *European Economic Review*. 1985. No. 1 (27). P. 75–96. 25. Shapley L., Scarf H. On Cores and Indivisibility / L. Shapley, // *Journal of Mathematical Economics*. 1974. No. 1. P. 23–37. 26. Shleifer A. Understanding Regulation. *European Financial Management*. 2005. No. 4 (11). P. 439–451. 27. White paper on digital platforms. URL: https://www.bmw.de/Redaktion/EN/Publikationen/white-paper.pdf?__blob=publicationFile&v=2. 28. Баландина М., Баскакова И. Двусторонние рынки: определение понятия, ключевые характеристики и инструменты оценки. *Известия Уральского государственного экономического университета*. 2016. № 2. С. 11–18. 29. Ігнатюк А. Конкурентні відносини на ринках в умовах 4-ї промислової революції // Сучасні механізми реалізації конкурентної політики України в умовах глобалізації: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 17 листоп. 2016 р.). Київ, 2016. С. 52–54. 30. Ігнатюк А., Гончарук І. Розвиток багатосторонніх бізнес-платформ в умовах 4-ї промислової революції // Конкурентоспроможність

національної економіки : матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 5–6 жовт. 2017 р.). Київ, 2017. С. 34–37. **31.** Коваленко А. Многосторонняя платформа как сеть создания стоимости. *Управленец*. 2017. № 4. С. 39–42. **32.** Коваленко А. Проблематика исследований многосторонних платформ. *Современная конкуренция*. 2016. № 3. С. 64–90. **33.** Розанова Н. Сетевой рынок в современных условиях: к новой конфигурации рыночной структуры. 2015. URL: <http://www.hse.ru>. **34.** Шаститко А., Паршина Е. Рынки с двусторонними сетевыми эффектами: спецификация предметной области. *Современная конкуренция*. 2016. № 1. С. 5–18.

References: **1.** Affeldt P., Filistrucchi L., Klein T. Upward pricing pressure in two-sided markets. *The Economic Journal*. 2013. No. 23. P. 505–523. **2.** Chisholm A. Platform regulation – antitrust law versus sector-specific legislation: evolving our tools and practices to meet the challenges of the digital economy. URL: www.gov.uk/government/speeches/alex-chisholmspeaks-about-online-platform-regulation. **3.** Cosnita-Langlais A., Johansen B., Sorgard L. Upward Price Pressure in Two-Sided Markets: Incorporating Feedback Effects. *Economix Working Papers*. 2018. URL: https://economix.fr/pdf/dt/2018/WP_EcoX_2018-3.pdf. **4.** Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32000L0031>. **5.** Evans D. Governing Bad Behavior by Users of Multi-Sided Platforms. *Berkeley Technology Law Journal*. 2012. No. 27. P. 1201–1250. **6.** Evans D. The Web Economy, Two-Sided Markets and Competition Policy. *Concurrences*. 2010. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1584363>. **7.** Evans P., Gawer A. The Rise of the Platform Enterprise: A Global Survey. *The Emerging Platform Economy Series*. 2016. URL: http://www.thecge.net/wpcontent/uploads/2016/01/PDF-WEB-Platform-Survey_01_12.pdf. **8.** Filistrucchi L., Geradin D., van Damme E., Affeldt P. Market Definition in Two-Sided Markets: Theory and Practice. *Journal of Competition Law and Economics*. 2014. No. 10. P. 293–339. **9.** Gale D., Shapley L. College Admissions and the Stability of Marriage. *The American Mathematical Monthly*. 1962. No. 69. P. 9–15. **10.** Germany: Ninth Amendment of the Act against Restraints of Competition enters into force. URL: http://knowledge.freshfields.com/en/Global/r/3511/germany__ninth_amendment_of_the_act_against_restraints_of. **11.** Herrlinger J. J. Cornelius New Competition Law in Germany. *White and Case*. 2017. URL: <https://www.whitecase.com/publications/alert/new-competition-law-germany>. **12.** Honcharuk I. The evolution of theoretical and methodological approaches to the study of competition in multi-sided markets. *East European Science Journal*. 2018. No. 32. P. 26–30. **13.** Fairness in platform-to-business relations. 2017. URL: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiatives/ares-2017-5222469_en. **14.** Joint Letter from the governments of eleven member states to Vice-president Andrus Ansip. 2016. URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/513402/platforms-letter.pdf. **15.** Just N. Governing online platforms: Competition policy in times of platformization. *Telecommunications Policy*. 2018. No. 42. P. 172–183. **16.** Koski H., Kretschmer T. Entry, Standards and Competition: Firm Strategies and the Diffusion of Mobile Telephony. *Review of Industrial Organization*. 2005. No. 1 (26). P. 89–113. **17.** Li Z., Agarwal A. Platform Integration and Demand Spillovers in Complementary Markets: Evidence from Facebook's Integration of Instagram. *Management Science*. 2017. No. 10 (63). P. 3438–3458. **18.** Mergers: Commission approves acquisition of LinkedIn by Microsoft, subject to conditions // European Commission. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4284_en.htm. **19.** Nosedà V. The EU and its bid to regulate digital platforms. URL: http://www.nctm.it/wpcontent/uploads/2017/08/20170831_Nosedà_Articolo_Communications-Law-August-2017.pdf. **20.** Online Platforms: How to Adapt Regulatory Framework to the Digital Age? // Briefing for the IMCO Committee of the European Parliament. 2017. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/607323/IPOL_BRI\(2017\)607323_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/607323/IPOL_BRI(2017)607323_EN.pdf). **21.** Parker G., Alstyne M., Choudaroy P. Platform revolution: How networked markets are transforming the economy-and how to make them work for you. New York : W. W. Norton, 2016. 304 p. **22.** Rochet J., Tirole J. Platform competition in two- sided markets. *Journal of the European Economic Association*. 2003. No. 1 (4). P. 990–1029. **23.** Roson R. Two-sided markets: A tentative survey. *Review of Network Economics*. 2005. No. 4 (2). P. 142–160. **24.** Roth A. Common and Conflicting Interests in Two-Sided Matching Markets. *European Economic Review*. 1985. No. 1 (27). P. 75–96. **25.** Shapley L., Scarf H. On Cores and Indivisibility / L. Shapley // *Journal of Mathematical Economics*. 1974. No. 1. P. 23–37. **26.** Shleifer A. Understanding Regulation. *European Financial Management*. 2005. No. 4 (11). P. 439–451. **27.** White paper on digital platforms. URL: https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Publikationen/white-paper.pdf?__blob=publicationFile&v=2. **28.** Balandina M., Baskakova I. *Dvustoronniye rynki: opredeleniye ponyatiya, klyuchevyye kharakteristiki i instrumenty otsenki* [Bilateral Markets: Definition of the Concept, Key Characteristics and Assessment Tools]. *Izvestiya Uralskogo gosudarstvennogo ekonomicheskogo universiteta*. 2016. No. 2. P. 11–18. **29.** Ihnatiuk A. Konkurentni vidnosyny na rynkakh v umovakh 4-i promyslovoi revoliutsii // Suchasni mekhanizmy realizatsii konkurentnoi polityky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 17 lystop. 2016 r.). Kyiv, 2016. P. 52–54. **30.** Ihnatiuk A., Honcharuk I. Rozvytok bahatostoronnykh biznes-platform v umovakh 4-i promyslovoi revoliutsii // Konkurentospromozhnist natsionalnoi ekonomiky : materialy XVII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 5–6 zhovt. 2017 r.). Kyiv, 2017. P. 34–37. **31.** Kovalenko A. *Mnogostoronnyaya platforma kak set sozdaniya stoimosti* [Multilateral Platform as a Value Creation Network]. *Upravlenets*. 2017. No. 4. P. 39–42. **32.** Kovalenko A. *Problematika issledovaniy mnogostoronnykh platform* [The Problems of Research of Multilateral Platforms]. *Sovremennaya konkurentsya*. 2016. No. 3. P. 64–90. **33.** Rozanova N. Setevoy rynek v sovremennykh usloviyakh: k novoy konfiguratsii rynochnoy struktury. 2015. URL: <http://www.hse.ru>. **34.** Shastitko A., Parshina Ye. *Rynki s dvustoronnimi setevymi effektami: spetsifikatsiya predmetnoy oblasti* [Markets with Two-way Network Effects: Specification of the Domain]. *Sovremennaya konkurentsya*. 2016. No. 1. P. 5–18.

Інформація про автора

Гончарук Інна Василівна – аспірант кафедри економічної теорії, макро- та мікроекономіки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (вул. Васильківська 90а, м. Київ, Україна; e-mail: inna.goncharuk2016@gmail.com).

Информация об авторе

Гончарук Инна Васильевна – аспирант кафедры экономической теории, макро- и микроэкономики Киевского национального университета им. Тараса Шевченко (ул. Васильковская 90а, г. Киев, Украина; e-mail: inna.goncharuk2016@gmail.com).

Information about the author

I. Honcharuk — Graduate student of Department of Economic Theory of the Faculty of Economics at Taras Shevchenko National University of Kyiv (90a Vasylykivska St., Kyiv, Ukraine; e-mail: inna.goncharuk2016@gmail.com).

Стаття надійшла до ред.
20.06.2018 р.

JEL Classification: D42; K23; L43

УДК 658.8.03

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ РИНКОВОЇ КОНЦЕНТРАЦІЇ ТА КОРПОРАТИВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

**Кирилюк А. О.
Шрам П. І.**

Анотація. Метою дослідження у роботі є узагальнення та розвиток науково-теоретичних положень щодо оцінки ефективності та результативності державного регулювання процесів ринкової концентрації та корпоративної інтеграції. Визначено особливості та встановлено вимоги щодо проведення оцінки ефективності та результативності державного регулювання процесів ринкової концентрації та корпоративної інтеграції. Узагальнено склад завдань і напрями реалізації державної політики регулювання процесів ринкової концентрації та корпоративної інтеграції. Розроблено рекомендації щодо обґрунтування вибору інструментарію та підготовки заходів із формування й реалізації державної антимонопольної політики.

Ключові слова: державне регулювання, державна політика, антимонопольна політика, ефективність, результативність, ринкова концентрація, корпоративна інтеграція.

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ И РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРОЦЕССОВ РЫНОЧНОЙ КОНЦЕНТРАЦИИ И КОРПОРАТИВНОЙ ИНТЕГРАЦИИ

**Кирилюк А. А.
Шрам П. И.**

Аннотация. Целью исследования в работе является обобщение и развитие научно-теоретических положений по оценке эффективности и результативности государственного регулирования процессов рыночной концентрации и корпоративной интеграции. Определены особенности, и установлены требования по проведению оценки эффективности и результативности государственного регулирования процессов рыночной концентрации и корпоративной интеграции. Обобщены состав задач и направления реализации государственной политики регулирования процессов рыночной

© Кирилюк А. О., Шрам П. І., 2018